

ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ΄ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 17 ΜΑΙΟΥ 2015
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ Γ΄ ΤΑΞΗΣ:
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ ΠΕΝΤΕ (5)

ΚΕΙΜΕΝΟ

Ως φανατισμό εννοούμε την τυφλή υπακοή σε μιαν ιδέα, την οποία υπηρετούμε με πεισματικό ζήλο, ως το σημείο να ασκούμε βία για να υποχρεώσουμε άλλους να την ακολουθούν και να τιμωρούμε όποιον δεν είναι διατεθειμένος να την ενστερνιστεί. Στην έννοια του φανατισμού υπονοείται ότι η ιδέα στην οποία είναι αφοσιωμένος ο φανατικός είναι μια ιδέα εσφαλμένη και επικίνδυνη, που δεν αξίζει να την ενστερνίζεται κανείς με τόση επιμονή. Σε τούτο ο φανατισμός αντιτίθεται στον ενθουσιασμό: ενθουσιώδης είναι ο οπαδός μιας ιδέας ευγενικής, μεγαλόψυχης ή φιλόανθρωπης. Συνέπειες μιας φανατικής στάσης και νοοτροπίας είναι η μισαλλοδοξία για τις ιδέες των άλλων και ένα πνεύμα μανιώδους προσηλυτισμού που δεν αποφεύγει τα βίαια ή και απάνθρωπα μέσα.

Ο φανατισμός συνδέεται γενικά με το δογματισμό, δηλαδή με την πίστη σε μιαν αλήθεια ή σε ένα σύστημα αληθειών, που από τη στιγμή που θα τις αποδεχθούμε δεν πρέπει πλέον να τίθενται υπό αμφισβήτηση και που αρνούνται τη συζήτηση με άλλες. Σε μια κοινωνία στην οποία μια ομάδα φανατικών παίρνει το προβάδισμα, γεννιέται ως αντίδραση και διαδίδεται το πνεύμα του κομφορμισμού.

Ο κομφορμισμός απαντάει στον πεισματικό ζήλο του φανατικού με τον δειλό ζήλο εκείνου που δεν θέλει να διατρέξει τον κίνδυνο να καταδιωχθεί για τις ιδέες του, με την υποτακτική και δουλική αποδοχή των αληθειών των άλλων, αν και στο βάθος δεν τις πιστεύει.

Ο εχθρός και των δύο είναι το κριτικό πνεύμα, η χρήση του λόγου που ενισχύεται από την εμπειρία. Το κριτικό πνεύμα εναντίον της έξαψης των φανατικών καλλιεργεί την αίσθηση του ορίου και την αρετή της ανεκτικότητας και εναντίον της υποταγής των κομφορμιστών υποκινεί την **αμφιβολία** και μας διδάσκει να σκεφτόμαστε με το δικό μας μυαλό, δρώντας άλλοτε σαν φραγμός και άλλοτε σαν κέντρισμα.

Όπως στο φανατισμό αντιπαρατίθεται, για το καλό, η ανεκτικότητα, έτσι του αντιπαρατίθεται, για το κακό, ο κυνισμός (με τη συνήθη και όχι με τη φιλοσοφική έννοια του όρου). Ο φανατικός πιστεύει με ακραίο τρόπο σε μία μόνον ιδέα. Ο κυνικός δεν πιστεύει σε καμιά, αλλά είναι διατεθειμένος να επωφεληθεί από όλες ανάλογα με το όφελος που θα αποκομίσει.

Η ιστορική εμπειρία μάς έχει διδάξει ότι οι κοινωνίες οι πιο **αμόλυντες** από το φανατισμό είναι εκείνες στις οποίες η διανοητική και πολιτική **εκπαίδευση** τείνει όλο και περισσότερο να βασίζεται στην ελεύθερη συζήτηση των ιδεών μάλλον και όχι στη διδασκαλία ήδη καθορισμένων συστημάτων αλήθειας, και των οποίων το καθεστώς εμπνέεται από την αρχή της πολλαπλότητας των

δρόμων πρόσβασης στην αλήθεια και επομένως από την άρνηση μιας κρατικής *φιλοσοφίας* ή *ιδεολογίας* που θα είναι άλλη από εκείνη της ειρηνικής συνύπαρξης όλων των φιλοσοφιών ή ιδεολογιών.

Το κείμενο του ιταλού φιλοσόφου Νορμπέρτο Μπόμπιο (1909-2004) είναι ένα απόσπασμα από το λήμμα «Φανατισμός», που έγραψε για το βιβλίο των Norberto Bobbio, Nicola Matteucci, Gianfranco Pasquino «Il Dizionario di Politica» (UTET, 2004), Από το Θανάση Γιαλκέτση

A. Να γράψετε την περίληψη του κειμένου σε 100-120 λέξεις.

(Μονάδες 25)

B₁. «Όπως στο φανατισμό αντιπαράθεται, για το καλό, η ανεκτικότητα, έτσι του αντιπαράθεται, για το κακό, ο κυνισμός». Να αναπτύξετε σε μία παράγραφο 100-120 λέξεων το νόημα της περιόδου.

(Μονάδες 10)

B₂. α) Ποιον τρόπο και ποια μέσα πειθούς χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στην 4^η παράγραφο; («Ο εχθρός ...σαν κέντρισμα.»)

β) Με ποια συλλογιστική πορεία (παραγωγική – επαγωγική) αναπτύσσει τη σκέψη του ο συγγραφέας στην 5^η παράγραφο;

(Μονάδες 5)

B₃. α) Να αναφέρετε τρεις τρόπους ανάπτυξης της πρώτης παραγράφου του κειμένου. Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας. («Ως φανατισμό ...και απάνθρωπα μέσα.»)

β) Να μετατρέψετε όπου είναι δυνατό τη σύνταξη από ενεργητική σε παθητική και αντίστροφα. «Το κριτικό πνεύμα εναντίον της έξαψης των φανατικών καλλιεργεί την αίσθηση του ορίου και την αρετή της ανεκτικότητας και εναντίον της υποταγής των κομφορμιστών υποκινεί την αμφιβολία και μας διδάσκει να σκεφτόμαστε με το δικό μας μυαλό, δρώντας άλλοτε σαν φραγμός και άλλοτε σαν κέντρισμα.»

(Μονάδες 8)

B₄. Σε ποιο είδος κειμένου ανήκει το παραπάνω; Απαντήστε δίνοντας δύο χαρακτηριστικά στοιχεία του είδους από το κείμενο.

(Μονάδες 4)

B₅. α) Γράψτε ένα συνώνυμο για κάθε μια από τις λέξεις: ενστερνιστεί, αφοσιωμένος, προσηλυτισμού, αμφιβολία.

β) Βρείτε τα συνθετικά των λέξεων: ιδεολογίας, φιλοσοφίας. Στη συνέχεια γράψτε μια νέα σύνθετη λέξη με το δεύτερο συνθετικό κάθε μιας από τις λέξεις.

γ) αμόλυντες: να εντοπίσετε την αναφορική ή ποιητική λειτουργία της λέξης μέσα στο κείμενο και να σχηματίσετε με τη λέξη αυτή μία πρόταση ή περίοδο με την αντίθετη λειτουργία.

δ) Γράψτε δύο παράγωγα της λέξης εκπαίδευση.

(Μονάδες 8)

Γ. Ως ομιλητής σε ημερίδα που οργανώνει το σχολείο σου με θέμα την έξαρση του φανατισμού, να αναπτύξεις τα αίτια που προκαλούν το φανατισμό στις μέρες μας καθώς και το χρέος του σχολείου για την αντιμετώπιση του φαινομένου.

(Μονάδες 40)

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, εξεταζόμενο μάθημα). Να μην αντιγράψετε τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. Δεν επιτρέπεται να γράψετε καμιά άλλη σημείωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε στο τετράδιό σας σε όλα τα θέματα.
4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας μόνο με μπλε ή μόνο με μαύρο στυλό.
5. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 13.00 μ.μ.